

**ගුණාත්මක අධ්‍යාපනයක් උදෙසා ථේරවාද අභිධර්මාගත
සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන්හි පවත්නා උපයෝගිතාව පිළිබඳ
අධ්‍යයනයක්**

මීදෙනියේ ධම්මවංස හිමි

හැඳින්වීම

පුද්ගලයා හා ලෝකය පිළිබඳ ඉගැන්වීම් ප්‍රස්තුත සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන් ඔස්සේ වඩාත් ගැඹුරින් සාකච්ඡා කොට ඇති බැව් අභිධර්මාගත ග්‍රන්ථාශ්‍රයෙන් මනාව ගම්‍යමාන වන්නකි. ලෝකයෙහි පවත්නා භෞතික (රූප) වූත් අභෞතික (නාම) වූත් සියල්ල ඊට අන්තර්ගත වන අතර අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලියේ දී යමක් දැඩිව ග්‍රහණය කර ගැනීම, ඒ පිළිබඳ වඩාත් නිවැරදි දැනුමක් හෙවත් ඥාණයක් ලැබීම හා එය ප්‍රායෝගික ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා යථෝක්ත න්‍යායද්වය තුළින් ලැබෙන පිටිවහල සුවිශේෂී වූවකි. මෙහි දී සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන් අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලියේ දී වඩාත් ගුණාත්මක වූ අධ්‍යාපනයක් උදෙසා පුද්ගලයා කෙරෙහි කෙතරම් දුරට උපයෝගිමත් වේ ද? යන්න අපගේ පර්යේෂණ ගැටලුව බවට පත් වේ. ථේරවාද අභිධර්මාගත සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන් අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලිය සඳහා උපයෝගී කර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් වන කිසිදු අධ්‍යයනයක් මෙතෙක් එළිදක්වා නොමැත. මහාචාර්ය සුමනපාල ගල්මංගොඩ මහතා විසින් රචනා කරන ලද “බෞද්ධායුර්වේද මනෝකායික විකිත්සා ක්‍රමය” නම් ග්‍රන්ථයේ දී සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන් මිනිසාගේ නිවැරදි දැනීම සම්පූර්ණ වන අංශ දෙකක් ලෙස සාකච්ඡා කොට ඇත. එය අතිශයින් ම දුහුඬු මෙන් ම ප්‍රාමාණික නොවූ ඉදිරිපත් කිරීමකි. තද් අපරිපූර්ණතාව බෞද්ධ දර්ශනය විෂයෙහි තවමත් එළෙස ම පවත්නා බැවින් මෙම අධ්‍යයනය තුළින් එම හිස් බව නිෂේධනය වේ. එය මනා ව අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි අරමුණ වේ. අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලියේ දී යමක් දැඩිව ග්‍රහණය කර ගැනීමට, ඒ පිළිබඳ වඩාත් නිවැරදි ඥාණයක් ලැබීමට මෙන් ම තද් කුශලතාව ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කරනු වස් අවශ්‍ය මාර්ගයක් හෙවත් ක්‍රමවේදයක් ලෙස මෙම අධ්‍යයනය වැදගත් වනු ඇති බව අපගේ සිතීමයි. එමෙන් ම ථේරවාද අභිධර්මය මෙම අධ්‍යයනය තුළ පර්යේෂණ සීමාව වේ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

අප මෙම අධ්‍යයනය සඳහා සූත්‍ර පිටකය, අභිධර්ම පිටකය, අප්‍රවා, ථීකා හා ප්‍රාමාණික දැනුමැති විදග්ධයන්ගේ අදහස් උපයෝගී කර ගත්තෙමු.

සාකච්ඡාව

විශ්ලේෂණ න්‍යාය (Analytical theory) යනු කිසියම් දෙයක් පිළිබඳ අදාළ කරුණු (facts) බෙදා දැක් වීම නොහොත් එම කරුණු පිළිබඳ දැනීමයි. සංශ්ලේෂණ

න්‍යාය (Synthesis theory) යනු එම බෙදා වෙන් කළ කරුණු අතර පවත්නා හේතු - එල සම්බන්ධය (causation) පිළිබඳ දැනීම හෙවත් අවබෝධය යි. විශ්ලේෂණ න්‍යාය හේද ලෙසත් සංශ්ලේෂණ න්‍යාය සංග්‍රහ ලෙසත් ඇතැම් අවස්ථාවල දැක්වේ. අභිධම්මය තුළ පුද්ගලයා හා ලෝකය පිළිබඳ විශ්ලේෂණයේ දී පඤ්චස්ඛන්ධ, අටළොස් ධාතු, සතර මහා භූත හා ඡඩ් ආයතන ආදී වශයෙන් බෙදීම් දැකිය හැකි අතර නැවත ඒවායෙහි සම්බන්ධය ද දැකිය හැකි ය.

මජ්ඣිම නිකායාගත මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය මගින් ප්‍රස්තුත න්‍යායද්වය තුළ අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ පවත්නා උපයෝගිතාව මොනවට ගම්‍යයමාන වේ. ඉන්ද්‍රිය සංජානනය යනු කුමක්දැයි හදාරන්නෙකුට එතුළින් එය මනාව උගත හැකි ය. මෙතුළ භෞතික (රූප) හා මානසික (නාම) දෙයාංශය ම නියෝජනය වේ. එහි දී සිදු කොට ඇත්තේ ද කරුණු හා එම කරුණු අතර පවත්නා අන්‍යෝන්‍යය සම්බන්ධය දැක්වීමෙන් ප්‍රස්තුතය ඉගැන්වීම යි. ඉන්ද්‍රිය සංජානන ක්‍රියාවලිය දැක්වීමේ දී ඇස, රූප, වක්ෂු විඤ්ඤාණ, ස්පර්ශ, වේදනා, සංජානන, විතර්ක හා ප්‍රපංචයන් කරුණු වශයෙන් හා ඒවා අන්‍යෝන්‍යය වශයෙන් සම්බන්ධ වී ක්‍රියාත්මක වන ආකාරයත් එතුළින් ඉන්ද්‍රිය සංජානනය නොහොත් ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යක්ෂය සිදුවන අයුරු හදාරන්නාට පහසුවෙන් වැටහෙන හා ධාරණය වන අයුරින් දක්වා ඇත. ඒ මෙසේ ය.

1. ඇසත් රූපයත් නිසා වක්ඛු විඤ්ඤාණය හටගනී.
(වක්ඛුං ව පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං)
2. ඇස, රූපය හා වක්ඛු විඤ්ඤාණ යන තුනෙහි එකතුව ස්පර්ශයයි.
(තිණ්ණං සංගති එස්සො)
3. ස්පර්ශය තුළින් විදීම වේ.
(එස්ස පච්චයා වෙදනා)
4. යමක් විදී ද එය හඳුනා ගනී.
(යං වෙදෙති තං සංජානාති)
5. යමක් හඳුනා ගනී ද එය විතර්කනය කෙරේ.
(යං සංජානාති තං විතක්කෙති)
6. යමක් විතර්කනය කෙරේ ද එය ප්‍රපංචයට පැමිණේ.
(යං විතක්කෙති තං පපඤ්චෙති)

7. යමක් ප්‍රපංචනය කරයි ද එය හේතු කොට ගෙන ප්‍රපඤ්ච සඤ්ඤා සංඛාරයන් අතීත අනාගත වර්තමාන කාලයන්ට අයත් ඇසින් දකුණු රූපයන්හි පුද්ගලයා අභිභවනය කරත්. (යං පපඤ්චෙති තතො නිදානං පුරිසං සඤ්ඤා සංඛා සමුදාචරන්ති අතීතානාගත පච්චුප්පන්නෙසු වක්ඛු විඤ්ඤෙසු රූපෙසු) යනුවෙනි.

මේ සඳහා කාටත් පැහැදිලි නිදසුනක් වෙත යෑමේ දී ජලචක්‍රය (Water cycle) පිළිබඳ ක්‍රියාසන්නතිය දැක්විය හැකි ය. එහි දී සූර්ය තාපය ජලය මත වැටීමෙන් ජලය වාෂ්ප බවට පත් වේ. සුළඟ මගින් එම වාෂ්ප අහස කරා ගෙන යන අතර ජල වාෂ්ප ඉහළ අහසේ දී වලාකුළු බවට සනීභවනය වේ. පසුව එතුළින් වර්ෂාව ලැබේ. මෙහි ජලය, සූර්යා, තාපය, සුළඟ, අහස, වාෂ්ප, වලාකුළු හා වැස්ස යනුවෙන් කරුණු අටකි. මෙම කරුණු අට පිළිබඳ වෙන් වෙන් වශයෙන් දැනීම විශ්ලේෂණ ඥාණය වන අතර ඒවා පිළිබඳ එම විශ්ලේෂණාත්මක දැනීමෙන් පමණක් පරිපූර්ණ දැනුමක් හෙවත් ඥාණයක් උත්පාදනය නොවේ. ඒ සඳහා ප්‍රස්තුත කරුණු අතර පවත්නා හේතු - ඵල සම්බන්ධය නොහොත් අන්‍යෝන්‍යය ක්‍රියාකාරීත්වය ද දැන යුතු ය. සංශ්ලේෂණය යනු එයයි. එම ද්වයාකාර වූ න්‍යායයන්හි උපයුක්ත භාවය තුළින් පුද්ගලයාට නිවැරදි ඥාණයක් කරා පිය නැගිය හැකි වේ. ඒ අනුව ජල චක්‍රය සම්බන්ධයෙන් පවත්නා කරුණු හා එම කරුණු අතර පවත්නා සම්බන්ධය දැන ගැනීමෙන් වැස්ස පිළිබඳ දැනුම සම්පූර්ණ ය. ඒ ඔස්සේ වැස්ස ඇති කිරීමටත් මෙන් ම නැති කිරීමටත් අපට හැකියාව පවතී. එය දැනටමත් සිදුවෙමින් පවතින අතර එය කෘතිම වර්ෂාපතනය (Artificial precipitation) නම් වේ.

නූතන අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය තුළ පවත්නා ඉතා සුවිශේෂී විෂයපථයක් ලෙස ජීව විද්‍යාව පෙන්වා දිය හැකි ය. එහි දියුණුව සඳහා ද බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ එන සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන් තුළින් ලද හැකි ප්‍රභාව අතිමහත් ය. නමුත් ඒ පිළිබඳ අවධානය පවා යොමු නොකිරීම අභාග්‍යයට කරුණකි. රූප (භෞතිකයේ) නිර්මාණය සඳහා පදනම් වන කරුණු සතරක් සම්බන්ධයෙන් අභිධර්මයේ ඉගැන්වේ. චේතනා සහිත කර්ම (කම්ම), සිතන සිතිවිලි (චිත්ත), පාරිසරික හේතු (උතු) හා ලබන ආහාර (ආහාර) යනුවෙනි. මෙතුළින් කම්ම හා චිත්ත යන කරුණු දෙක රූපයට කෙසේ බලපාන්නේදැයි යන කරුණ සම්බන්ධයෙන් විමසීමේ දී එය කෙසේවත් නූතන විද්‍යාත්මක උපකරණයන්ට හසු නොවන අතර තම මානසික සංවර්ධනය තුළින් ම දැන යුත්තකි. තව ද එම රෝග සඳහා බෙහෙත් දීම ම ප්‍රමාණවත් නොවන බව ද මින් පැහැදිලි වේ. ඒ සඳහා නිදසුනක් ලෙස දැක්වීමේ දී, ඇස යනු කොටස් දහයක එකතුවකි. එනම්, සුද්ධවිටියකය (08), වක්ඛුප්පසාදය (01) හා ජීවිතින්ද්‍රිය (01) වශයෙනි. මේ අනුව අක්ෂි රෝගයකට නිසියාකාර ව පිළියම් කිරීම සඳහා මෙම කාරණාවන් සියල්ල පිළිබඳ මනා දැනුවත් වීමක් තිබිය යුතු ය. නූතනය වන විට ඇතැම් රෝග හඳුනා නොගැනීමටත් මෙන් ම ඇතැම් රෝගවලට කොතරම් ප්‍රතිකාර කළ ද සුව නොවීමටත් හේතුව එයයි. එනම් අදාළ සිද්ධිය සම්බන්ධයෙන් වන කරුණු හා කරුණු අතර සම්බන්ධය පිළිබඳ තතු ලෙස නොදැනීමයි.

නිගමනය

ප්‍රස්තුත සංශ්ලේෂණ හා විශ්ලේෂණ න්‍යායන් නූතන අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය විෂයෙහි යොදාගත හැකි අයුරු යථෝක්ත තොරතුරුවලින් පැහැදිලි වේ. යමක් පිළිබඳ නිවැරදි ඥාණයක් ලැබීමටත්, එය දැඩිව ග්‍රහණය කර ගැනීමටත් මෙන් ම ඒ ඔස්සේ ප්‍රායෝගික ව ක්‍රියාත්මක වීමට (රෝගවලට ප්‍රතිකාර කිරීම වැනි) මෙතුළින් අපට හැකියාව පවතී. ඒ සඳහා අපගේ මනස සමථාදී භාවනා මගින් සංවර්ධනය කොට තිබීම එහි වැඩිදුර ප්‍රතිඵල සඳහා ඒකාන්තයෙන් ම ඉවහල් වේ. තම අධ්‍යයන ක්‍රියාවලිය තුළ කරුණු හා කරුණු අතර සම්බන්ධය හෙවත් සංශ්ලේෂණ විශ්ලේෂණ න්‍යායන් නිසියාකාරව යොදා ගැනීම

තුළින් වයස් හේදයකින් තොරව ලොකු කුඩා සියල්ලන්ට ම අති සාර්ථක වූ ගුණාත්මක අධ්‍යාපනයක් සඳහා පියනැගිය හැකි අතර ඒ සඳහා සෑමට ආරාධානා කර සිටිමු.

ප්‍රමුඛ පද : අහිංසාව, ඉන්ද්‍රිය සංජානනය, ජල වක්‍රය, විශ්ලේෂණ, සංශ්ලේෂණ

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලි

ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය

අනුරුද්ධ හිමි. (බු. ව. 2434)ලඅහිංසාවට සංග්‍රහය. කොළඹ: ලක්මිණිපහන් යන්ත්‍රාලය.

මජ්ඣිම නිකාය. (2006)ල 02. දෙහිවල: බු. ජ. ත්‍රි.

විහිංසාවකරණ. (1957) බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකමාලා. දෙහිවලග

ද්විතීයික මූලාශ්‍රය

ගල්මංගොඩ, සුමනපාල. (2019). බෞද්ධායුර්වේද මනෝකායික විකිත්සා ක්‍රමය. මානෙල්වත්ත: නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බෞද්ධ අධ්‍යයන ආයතනය.